

Χρῆστος Γιανναράς

Ὀντολογία
τοῦ προσώπου

(προσωποκεντρικὴ ὄντολογία)

Ἴκαρος

ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

© Χρήστος Γιανναράς & Έκδόσεις Ήικαρος, 2016

ISBN 978-960-572-134-3

Χρήστος Γιανναράς

Ὀντολογία
τοῦ προσώπου

(προσωποκεντρικὴ ὄντολογία)

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Ἴκαρος

A

Κοινοὶ τόποι στὸ πεδίο
τοῦ ὄντολογικοῦ προβληματισμοῦ
(προϋποθέσεις συν-εννόησης
μὲ τὸν τρόπο τοῦ Wittgenstein)

- 1 Τὰ ὅρια τῆς γλώσσας μου εἶναι τὰ ὅρια τοῦ κόσμου μου.
- 1.1 Τὰ ὅσα μπορῶ νὰ πῶ γιὰ τὴν πραγματικότητα ὀριοθετοῦν τὰ ὅσα ἀντιλαμβάνομαι ὡς πραγματικότητα.
- 1.2 Τὰ σημαινόμενα κάθε κοσμοαντίληψης εἶναι συνάρτηση τῶν γλωσσικῶν σημαίνοντων τοῦ φορέα τῆς κοσμοαντίληψης.
- 1.3 Χωρὶς γλώσσα δὲν ὑπάρχει σκέψη. Σκέπτομαι μὲ τὶς λέξεις-ἔννοιες τῆς γλώσσας μου.
- 1.3.1 Ἡ σκέψη μου συγκροτεῖται ἀπὸ ἔννοιες: ἀποτυπώσεις ἐν-νῶ ἰδεῶν-εἰκόνων ποὺ μοῦ προσπορίζουν οἱ αἰσθήσεις μου.
- 2 Ἡ κατα-νόηση τῆς πραγματικότητος εἶναι εἰδολογικὴ-εἰκονολογικὴ.
- 2.1 Τὴν εἰκονολογικὴν κατανόηση τῆς πραγματικότητος (τὸ «φανταστικὸν τῆς ψυχῆς»)

συνοδεύει ἢ ἱκανότητα τοῦ νοῦ νὰ πολυμερίζει τὶς ἐν-νῶ εἰκόνες (ἐννοιες) καὶ νὰ ἀνασυνθέτει τὰ κομμάτια κάθε εἰκόνας πλάθοντας πραγματικὲς ἢ ἀνύπαρκτες (φανταστικές) παραστάσεις, ἐνδεικτικὲς νοητικὰ ἐνδεχόμενων «πραγματικοτήτων».

2.1.1 Συμπλοκὴ νοημάτων ἐστὶ τὸ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, λέει ὁ Ἀριστοτέλης (Περὶ ψυχῆς Γ 432α 11-12). Τὰ συνδυαστικὰ παράγωγα τῶν ἐν νῶ σημαίνοντων παραπέμπουν σὲ ἐνδεχομένως ὑπαρκτὰ σημαινόμενα ἢ σὲ ἐνδεχομένως ἀνύπαρκτα (γοργόνες, κενταύρους, τραγέλαφους).

2.1.2 Ἡ νοητικὴ ἱκανότητα νὰ πιθανολογοῦμε ὥς ὑπαρκτὸ τὸ ἀνύπαρκτο, συνιστᾷ δυνατότητα προϋποθετικὴ τόσο τῆς ἐρευνητικῆς ἐπιστημονικῆς «ὑπόθεσης» (*suppositio*) ὅσο καὶ τῆς καινοτομίας στὴν Τέχνη.

2.2 Ἡ ἱκανότητα νὰ πιθανολογοῦμε τὸ ὑπαρκτὸ παραπέμπει στὴν εὐρύτερη (καθολικότερη) δυνατότητα, νὰ εἶναι ἡ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου θεωρητικὴ: Νὰ παράγει θέα-θεωρία τοῦ (αἰσθητὰ ἀνύπαρκτου) γενικοῦ-καθολικοῦ ξεκινώντας ἀπὸ τὶς αἰσθητὲς εἰκόνες (εἶδη) τῶν ἐπιμέρους ὁμοειδῶν

ὑπαρκτῶν. Ἀπὸ τὰ κοινὰ εἰδητικὰ γνωρίσματα περισσότερων ἐπιμέρους ὑπαρκτῶν συνάγει ὁ νοῦς τὸ κοινὸν εἶδος ὡς ἐνικὴ εἰκόνα, ὡς ἔννοια (ἐν νῶ μόνον) ὁμοείδειας.

2.2.1 Ὅμοειδεια εἶναι ἡ ἐν νῶ εἰκόνα (ἔννοια) τοῦ κοινοῦ λόγου-τρόπου (εἶδους) ὁμάδας ἐπιμέρους ὑπαρκτῶν, λόγου-τρόπου μετοχῆς τῶν συγκεκριμένων ὑπαρκτῶν στὴν ὑπαρξη. Ὀνομάζουμε οὐσία (ἀπὸ τὸ θηλυκὸ τῆς μετοχῆς ἐνεστώτος τοῦ ρήματος εἶναι) τὴν εἰκόνα-ἔννοια τοῦ τρόπου μετοχῆς στὸ εἶναι: τὴν ὁμοείδεια.

2.3 Ἡ θεωρητικὴ νοητικὴ ικανότητα (παραγωγὸς θέας συνθετικῆς) εἶναι ταυτόχρονα καὶ παραγωγὸς θέας ἀφαιρετικῆς: παράγει ἀφηρημένες ἔννοιες (ἐν νῶ εἰκόνες), προϊόντα ἀφαίρεσης (ἀποκλεισμοῦ) τῶν δευτερευόντων γνωρισμάτων, προκειμένου νὰ ἀναδείξει τὸ πρωτεῦον κοινὸ γνώρισμα μιᾶς ὁμοείδειας ὑπαρκτῶν. Συνάγει ἡ νόηση τὸ πρωτεῦον γνώρισμα ὡς ἐπιθετικὸ προσδιορισμὸ ταυτότητας τῶν ὁμοειδῶν ὑπαρκτῶν. Καὶ ἀπὸ τὸν κοινὸ ἐπιθετικὸ προσδιορισμὸ παράγει ἡ νόηση τὴν ἀφηρημένη ταυτότητα ὡς ὑπαρκτικὴ ποιότητα καθεαυτήν.

2.3.1 Παράδειγμα: Μέσω τῶν αἰσθήσεων (ὄρασης, ἀφῆς) γνωρίζουμε ἐμπειρικὰ τὸ ὑλικὸ χῶμα. Σὲ κάθε ἀντι-κείμενο συνιστάμενο ἢ κατασκευασμένο ἀπὸ χῶμα ἢ νόηση ἀναγνωρίζει ὡς πρωτεῦον συστατικὸ καὶ γνώρισμα τὸ χῶμα, καὶ γλωσσικὰ τοῦ ἀποδίδει τὸν ἐπιθετικὸ προσδιορισμό: χοϊκός. Αὐτονομημένη-ἀφηρημένη (μὲ ἀφαίρεση-διαστολή ἀπὸ τὰ συγκεκριμένα ἀντικείμενα) ἡ ἰδιότητα τοῦ χοικοῦ συνάγεται ὡς ὑπαρκτικὴ ποιότητα καθεαυτήν: ὡς χοϊκότητα.

2.3.2 Χοῦς (χῶμα), χοϊκός, χοϊκότητα: Μετάβαση ἀπὸ τὴ θέα καὶ σήμανση τοῦ αἰσθητοῦ ἀντικειμένου, στὴν ἔννοια-εἰκόνα τοῦ κοινοῦ εἶδους καὶ τελικὰ στὴν κατα-νόηση τῆς ὁμοείδειας ὡς ὑπαρκτικῆς ποιότητας.

3 Αὐτὸ ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε, ἀδυνατοῦμε καὶ νὰ τὸ σκεφτοῦμε.

3.1 Ὑπάρχει ὥστόσο καὶ αὐτὸ ποὺ «δὲν χωράει» στὴ γλώσσα, δὲν ἀντικειμενοποιεῖται μὲ γλωσσικὰ σημαίνοντα — ὑπάρχει τὸ ἄρρητο. Εἶναι αὐτὸ ποὺ μόνον βιώνεται ἐμπειρικὰ καὶ δείχνεται (εἰκονολογεῖται): Ὁ πόνος, ἡ ἡδονή, ἡ αἴσθησις τοῦ κάλλους, ἡ ἐρωτικὴ ἀμοιβαιότητα, ἡ βίωσις τῆς τι-